

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність
«Музичне мистецтво»

Спеціалізація
«Фортепіано»

Рівне – 2012

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність
«Музичне мистецтво»

Спеціалізація
«Фортепіано»

Рівне
видавництво
О.ЗЕНЬ
2012

УДК 78.082
ББК 85.315р30
Ч-755

Рекомендовано Державним методичним центром навчальних закладів культури і мистецтв України як програма «Вступ до спеціальності» для ВНЗ культури і мистецтв I-II рівнів акредитації, спеціальність «Музичне мистецтво», спеціалізація «Фортепіано» (довідка № 63-11 від 06.03.2012 р.)

Чорнобай М. Ю.

Ч-755 Вступ до спеціальності. Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації. Спеціальність «Музичне мистецтво». Спеціалізація «Фортепіано». – Рівне : О.Зень, 2012. – 32 с.
УДК 78.082
ББК 85.315р30

Укладач Чорнобай М.Ю. – викладач вищої категорії Рівненського музичного училища РДГУ

Рецензенти Кияновська Л.О. – завідувача кафедрою історії музики ЛНМА ім. М. Лисенка, доктор мистецтво-знавства, професор

Стернюк І.І. – викладач-методист вищої категорії Львівського державного музичного училища ім. С. Людкевича

Теленко Г.Г. – викладач вищої категорії Тернопільського обласного державного музичного училища ім. С. Крушельницької

Редактор Філяєва А. В. – викладач-методист Рівненського музичного училища РДГУ

Відповідальна за випуск Ремезова Г. Д.

© Чорнобай М. Ю., 2012
© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2012

Загальний обсяг курсу – 54 год.
Практичних – 36 год.
Самостійних – 18 год.

Пояснювальна записка

Навчальна програма з предмета «Вступ до спеціальності» спеціальності «Музичне мистецтво» спеціалізації «Фортепіано» призначена для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації на основі базової та повної загальної середньої освіти.

Метою вивчення дисципліни є підвищення якості підготовки фахівця, а саме:

- підвищення мотивованості професійного навчання першокурсників;

- ставлення до навчальних дисциплін як до єдиного комплексу, спрямованого на виховання високопрофесійного, творчого та соціально-адаптованого фахівця;

- розширення музичного світогляду та формування естетичного розуміння творів мистецтва;

- розвиток самовдосконалення та творчої самореалізації.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- роль та функції музики в житті людини і суспільства;

- сучасні дослідження про вплив музичної освіти на розвиток духовних, інтелектуальних і творчих можливостей людини;

- історію виникнення та розвитку фортепіано;

- теорію «музичного змісту» та його особливості в музиці різних культурних епох;

- педагогічні концепції видатних музикантів XVI-XX ст.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен уміти:

- здійснювати взаємозв'язок теоретичних знань та практичних навичок у процесі навчання;

- використовувати історичний підхід при вивченні фортепіанних творів.

Виховні завдання дисципліни:

- виховання любові до обраної професії;

- виховання емоційної чутливості та культури сприйняття творів мистецтва;
- формування художнього смаку.

Форми контролю знань студентів

- поточний та проміжний контроль знань проводиться на семінарських та аудиторних заняттях;
- проміжний контроль знань здійснюється в рамках атестацій, згідно з графіком, встановлених навчальною частиною;
- підсумковий контроль знань проводиться на контрольних уроках.

Форми перевірки знань та умінь

- опитування з пройденого матеріалу;
- контрольні роботи (письмово);
- доповіді, реферати;
- тестування;
- творчі роботи.

Орієнтовний тематичний план

№ заняття	№ теми	Назва теми	Кількість годин	
			ауд.	сам.
		Вступ	всього	
			1	–
1	т.1	Зміст курсу	1	–
		Розділ I	всього	
			5	1
		Розвиток особистості майбутнього педагога-музиканта як умова становлення його професіоналізму		
2	т. 2	Роль музики в житті людини і суспільства: історія та сучасність.	1	–
3	т. 3	Функції музики.	1	–
4	т. 4	Музичний талант і спадковість.	1	1
5	т. 5	Вплив музичної освіти на духовний, інтелектуальний розвиток особистості.	1	–
6		Семінар	1	–
		Розділ II	всього	
			10	5
		Історія фортепіано та його попередників. Клавірні школи XVI-XVIII ст.		
7	т. 6	Зародження та розвиток мистецтва гри на клавішних інструментах.	1	–
8	т. 7	Особливості будови та звучання старовинних інструментів (клавесин, клавикорд, орган).	1	–
9	т. 8	Органно-клавірні школи XVI-XVII ст. Їх представники.	1	1
10	т. 9	Французька клавірна школа XVIII ст.	1	1
11	т.10	Творчість Д. Скарлатті – вершина італійського клавірного мистецтва.	1	1
12	т. 11	Клавірна творчість Й. С. Баха й Г. Генделя.	1	1
13	т. 12	Винахід фортепіано, його розвиток та вдосконалення. Віденська та англійська механіки.	1	–
14	т. 13	Українська клавірна музика другої половини XVIII ст. Своєрідність зв'язків української та російської культур.	1	1
15		Семінар.	1	–
16		Контрольний урок.	1	–
		Всього на I семестр 22	16	6

		Розділ III	всього	
			11	6
		Художній зміст у творчості композитора та виконавця		
17	т. 14	Поняття «музичний зміст» та його особливості. Стиль: особистість і суспільство. Інтонційна основа музики. Типи музичної інтонації.	1	–
18	т. 15	Художній зміст музики бароко.	1	1
19	т. 16	Художній зміст музики віденських класиків.	1	1
20-21	т. 17	Художній зміст музики композиторів-романтиків.	2	1
22	т. 18	Художній зміст музики російських композиторів XIX ст.	1	1
23-24	т. 19	Художній зміст музики композиторів XX ст.	2	1
25	т. 20	Фортепіанна музика XX ст. в стилевих зв'язках.	1	1
26	т. 21	Художній зміст музики в творчості виконавця. Різноманітні інтерпретації музичного твору.	1	–
27		Семінар	1	–
		Розділ IV	всього	
			9	6
		Фортепіанна педагогіка: історія і сучасність		
28	т. 22	Педагогічні концепції XVI-XVIII ст.	1	1
29	т. 23	Педагогічні концепції першої половини XIX ст.	1	1
30	т. 24	Педагогічна діяльність композиторів-романтиків.	1	1
31	т. 25	Російська фортепіанна школа XIX ст.	1	1
32	т. 26	Розвиток української фортепіанної школи у XIX ст.	1	1
33	т. 27	Фортепіанна педагогіка XIX-XX ст.	1	1
34	т. 28	Педагогіка XX ст.	1	–
35		Семінар	1	–
36		Підсумкове заняття.	1	–
		Всього на II семестр 32	20	12
		Всього на рік 54	36	18

ЗМІСТ КУРСУ

Вступ

Тема 1. Зміст курсу.

Мета і завдання курсу.

Різноманітні аспекти діяльності випускників спеціалізації «Фортепіано».

Історія навчального закладу.

Розділ I

Розвиток особистості майбутнього педагога-музиканта як умова становлення його професіоналізму

Тема 2. Роль музики в житті людини і суспільства: історія та сучасність.

Стародавні філософи Сходу і Заходу про музику.

Теорія Конфуція про управління народом за допомогою музики й її втілення в християнській релігії, в містерії О. Скребіна, в сучасному суспільстві.

Обговорення тези: «З музики, поширеної в суспільстві, можна судити про його стан».

Читання та аналіз віршів про музику.

Рекомендована література:

Холопова В. Музыка как вид искусства. – СПб.: Лань, 2000.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Тема 3. Функції музики.

Музика – носій соціальних функцій, встановлених естетичною наукою по відношенню до мистецтва як суспільного інституту.

Комунікативна функція – об'єднання людей навколо позитивного ідеалу, міжнародна мова.

Функція відображення дійсності – відображення ідей, емоцій, предметного світу.

Етична функція – приносити добро, виховувати емоційне співпереживання, позитивне ставлення до світу і людей.

Естетична функція – прекрасне, гармонійне, відповідне – мета композиторської майстерності.

Канонічна та евристична функції – наступність, продовження традицій, відкриття нових шляхів у мистецтві.

Пізнавально-просвітницька функція – музичний твір як документ епохи в історико-фактологічному, філософсько-споглядальному, етико-емоційному ракурсах.

Прагматична функція – музика як спосіб виразу громадської думки, засіб зв'язку і т.д.

Рекомендована література:

Холопова В. Музыка как вид искусства. – СПб.: Лань, 2000.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Тема 4. Музичний талант і спадковість.

Рід як носій музичного таланту. Приклади видатних музикантів: Ф. Куперен, Й.С. Бах, В.А. Моцарт, Ж. Оффенбах, Ф. Крейслер, С. Рахманінов, Д. Шостакович і т.д.

Рекомендована література:

Кирнарская Д. Музыкальные способности. – М.: Таланты XXI века, 2004.

Корыхалова Н. За вторым роялем. – СПб.: Композитор, 2006.

Холопова В. Музыка как вид искусства. – СПб.: Лань, 2000.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Самостійні завдання (творче завдання): особистий шлях в музиці.

Музика в житті сім'ї. Перші музичні враження, аналіз шкільного навчання. Мотивація та цілі професійної освіти.

Тема 5. Вплив музичної освіти на духовний, інтелектуальний розвиток особистості.

Музика як частина мислення, певною мірою, його джерело.

Музика і математика: поділ ритмом часу на одиниці і встановлення між ними числових зв'язків. Музична форма процесуальна і заснована на ідеї подібності та відмінності, тотожності і контрасту.

Єдність музики і мови. Музика, що через спів виплекала у своїх надрах словесну мову. Зв'язок музики і слова на рівні інтонації, що пояснює близькість музичного та вербального талантів.

Вплив музики на збагачення емоційної сфери людини, пам'яті, сприйняття, уяви, волі, працездатності, самостійності, здатності до варіативності у вирішенні проблем.

Рекомендована література:

Кирнарская Д. Музыкальные способности. – М., Таланты XXI века, 2004.

Корыхалова Н. За вторым роялем. – СПб, Композитор, 2006.

Холопова В. Музыка как вид искусства. – СПб, Лань, 2000.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Семинар (співбесіда з пройдених питань).

Функції музики. Вплив музики на духовний, інтелектуальний і творчий розвиток особистості.

Розділ II

Історія фортепіано та його попередників. Клавірні школи XVI-XVIII ст.

Тема 6. Зародження та розвиток мистецтва гри на клавірних інструментах.

Ранні приклади музики для клавіра.

Клавір як інструмент basso continuo.

Рекомендована література:

Булучевский Ю., Фомин В. Старинная музыка: словарь-справочник. – Л.: Музыка, 1974.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавійно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Копчевский Н. Клавирная музыка: вопросы исполнения. – М.: Музыка, 1986.

Ландовска В. О музыке. – М.: Радуга, 1991.

Тема 7. Особливості будови та звучання старовинних інструментів (клавесин, клавикорд, орган).

Клавесин – клавійно-щипковий інструмент з блискучим, проте малонаспівним звуком, що не піддається значним динамічним змінам. Способи видобуття різноманітного звучання: дві клавіатури, спеціальні регістри.

Клавикорд – звук видобувається шляхом торкання струни металевою пластиною-тангентом. Інструмент краще відтворює легато і дрібну динаміку. Використовується здебільшого для домашнього музикування.

Орган – клавійно-духовий інструмент з ручною і ногою клавіатурою, різноманітним регістрами. Необхідна частина католицького богослужіння.

Універсальність музиканта – середньовічна традиція, за якою ще до кінця XVIII ст. музикант суміщав різні сфери діяльності (композитор, імпровізатор, виконавець, педагог, акомпаніатор, диригент) і володів різними музичними інструментами.

Рекомендована література:

Анфилов Г. Физика и музыка. – М., 1962.

Грум-Гржимайло Т. Музыкальное исполнительство. – М.: Знание, 1984.

Зимин П. История фортепиано и его предшественников. – М.: Музыка, 1968.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавійно-струнних інструментах. – Тернопіль, СМП «Астон», 1998.

Тема 8. Органно-клавійні школи XVI-XVII ст. Їх представники.

Формування особливостей фактури. Жанри клавійної музики.

Національні школи клавійного мистецтва. Творчість найвидатніших представників основних композиторських шкіл: іспанської та італійської клавійних шкіл; Я.П. Свелінга і нідерландської школи; органно-клавійної культури західнослов'янських народів; англійське вірджинальне мистецтво.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Алексеев А. Из истории фортепианной педагогики. Хрестоматия. – К.: Музична Україна, 1974.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавійно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Степаненко М. Клавир в історії музичної культури України XVI-XVIII ст. // Українська музична спадщина. Вип. I / Заг. ред. М. Гордійчука. – К., 1989.

Самостійні завдання (реферати): Дж. Фрескобальді і XVII століття в італійській клавійній музиці. Клавирна музика в Україні. Перші інструментальні твори та музиканти XV-XVI століть.

Тема 9. Французька клавирна школа XVIII ст.

Стиль рококо, його особливості.

Творчість і діяльність Ф. Куперена.

Твори Ж.-Ф. Рамо для клавесина.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Друскин М. Клавирная музыка. – Л.: Гос. муз. издат., 1960.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавійно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Курковський Г. Про виконання фортепіанної музики французьких клавесиністів. // Питання фортепіанного виконавства. – К.: Музична Україна, 1983.

Ландовська В. О музыке. – М.: Радуга, 1991.

Аудіозаписи:

Ж.-Ф. Рамо. «Перегук птахів» у виконанні Е. Гіельса, Р. Казадезюса, Г. Пішнера (клавесин).

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 10. Творчість Д. Скарлатті – вершина італійського клавирного мистецтва.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавирно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Курковський Г. Сонати Д. Скарлатті (деякі аспекти виконання) // Питання фортепіанного виконавства: зб. статей. – К.: Музична Україна, 1983.

Фадини Э. Вступительная статья к 1 выпуску Сонат Д. Скарлатти. – М.: Музыка, 1985.

Ширинян Р. О стиле сонат Доменико Скарлатти // Из истории зарубежной музыки: сб. статей / сост. Р. К. Ширинян. – Вып. 4. – М.: Музыка, 1980.

Аудіозаписи:

Д. Скарлатті. Соната До мажор у виконанні А. Бенедетті-Мікеланджелі.

Соната Мі мажор у виконанні Х. Захаріаса.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 11. Клавирна творчість Й. С. Баха й Г. Генделя.

Рекомендована література:

Браудо И. Об органной и клавирной музыке. – Л., Музыка, 1976.

Друскин М. Клавирная музыка. – Л., Гос. муз. издат., 1960.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавирно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Копчевский Н. Клавирная музыка: вопросы исполнения. – М.: Музыка, 1986.

Ландовська В. О музыке. – М.: Радуга, 1991.

Носина В. Символика музики Й. С. Баха. – Тамбов, 1992.

Ройзман А. Произведения Г.Ф. Генделя для клавира // Г.Ф. Гендель. Избранные клавирные произведения. – М., 1959.

Аудіозаписи:

Й.С. Бах. ДТК т. I. Прелюдія і фуга Ре мажор у виконанні В. Ландовської (клавесин), С. Фейнберга, Г. Гульда, С. Ріхтера.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 12. Винахід фортепіано, його розвиток та вдосконалення. Віденська та англійська механіки.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Зимин П. История фортепиано и его предшественников. – М.: Музыка, 1968.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавирно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Лелі Хр. Аспекти використання раннього фортепіано в класичній та романтичній музиці // Українська фортепіанна музика та виконавство. – Львів, 1994.

Тема 13. Українська клавирна музика другої половини XVIII ст. Своєрідність зв'язків української та російської культур.

Колекція Розумовських – цінний документ музичної культури України XVIII ст.

Клавирна творчість Д. Бортнянського.

Рекомендована література:

Вахраньов Ю. Клавир і клавирна музика на Україні середини XVII – першої чверті XIX століть в історичних та літературних матеріалах // Музична Харківщина: зб. наук. праць ХІМ/ Упоряд. П. Калашник, Н. Черетовська. – Харків, 1992.

Історія української музики. – Том I. – К.: Наукова думка, 1989.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавирно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Рыцарева М. Композитор Д. Бортнянский: жизнь и творчество. – М.: Музыка, 1979.

Шеффер Т., Черпухова К. Нотозібрання Розумовських з фондів ЦНБ АН УРСР – цінний документ музичної культури України XVIII ст. // Укр. музикознавство. – Вип. 6. – К., Музична Україна, 1971.

Аудіозаписи:

Д. Бортнянський. Соната Фа мажор у виконанні О. Любимова (клавесин), Н. Голубовської, М. Степаненка.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Семинар (співбесіда з пройдених питань).

Історична доля клавіра.

Контрольний урок.

Розділ III

Художній зміст у творчості композитора та виконавця

Тема 14. Поняття «музичний зміст» та його особливості. Стиль: особистість і суспільство. Інтонаційна основа музики. Типи музичної інтонації.

«Музичний зміст» – суть музики, що виявляє себе у реальному виконавському звучанні твору: фразуванні, тембрі, розгортанні форми. Три аспекти музичного змісту: емоційний, образний, символічний.

Залежність стилю твору від особистості композитора, історичних, естетичних, філософських, релігійних ідей епохи. Існування твору в нових культурних умовах

Стиль виконавця. Результат взаємодії стильових сфер композитора і виконавця – «стильова адекватність» інтерпретації.

«Музика – мистецтво інтонованого сенсу» – Б. Асаф'єв. П'ять типів музичної інтонації: емоційно-експресивна; предметно-образна; музично-жанрова; музично-стильова; музично-композиційна.

Рекомендована література:

Холопова В. Музыка как вид искусства. – СПб: Лань, 2000.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Тема 15. Художній зміст музики бароко.

Три аспекти змісту в музиці бароко. Афекти, зображальність і символіка в музиці Й.С. Баха. Художній стиль бароко. Основні афекти: страх, гнів, страждання, сум, радість, відвага, подив. Афектні трактування тональностей. Сюжети і образи Євангелії. Зображальність і звуконаслідування. Музична символіка: музично-риторичні фігури; мелодійні звороти, з закріпленням за ними сакральним змістом; використання тем протестантських хоралів (приклади розбору Прелюдій і фуг Й.С. Баха з книги В. Носіної «Символіка музики Й.С. Баха»).

Історико-стилістичні традиції виконання: темпи, динаміка, штрихи.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Браудо И. Артикуляция (О произношении мелодии)/ Под ред. Х. Кушнарёва. – Изд. 2-е. – Л.: Музыка, 1973.

Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. – М.-Л.: Музыка, 1965.

Браудо И. Об органной и клавирной музыке. – Л.: Музыка, 1976.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года. – Том 2: XVIII век. – 2-е, переработ. изд. – М., 1982.

Мишельштейн Я. Хорошо темперированный клавир Й.С. Баха и особенности его исполнения. – М.: Музыка, 1967.

Носина В. Символика музыки Й.С. Баха. – Тамбов, 1992.

Павлій Г. Виразові відмінності між гомофонією та поліфонією (теорія та виконавство). – Львів, 1995.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах. – М.: Музыка, 1965.

Аудіозаписи:

Й.С. Бах. ДТК т. I. Прелюдія і fuga Ре мажор у виконанні В. Ландовської (клавесин), С. Фейнберга, Г. Гульда, С. Ріхтера.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 16. Художній зміст музики віденських класиків.

Філософія епохи Просвітництва. Завоювання нових емоційних сфер в музиці віденських класиків. Мислення контрастами. Становлення та розвиток сонатної форми. Раціональні принципи організації музичної тканини твору.

Проблеми виконання творів віденських класиків: єдність темпу; розгортання форми-змісту; якість звуку, тембральне забарвлення звуку,

взаємозв'язок з інструментами епохи, оркестром; піаністичні труднощі; педалізація.

Рекомендована література:

Бадур-Скода Е., П. Интерпретация Моцарта/ Приложение: Л. Баренбойм. Как исполнять Моцарта? – М.: Музыка, 1972.

Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. – Л.: Музыка, 1985.

Гольденвейзер А. О Моцарте и исполнении его фортепианных произведений. // Пианисты рассказывают. – Вып. 1. – М.: Музыка, 1990.

Гольденвейзер А. Тридцать две сонаты Бетховена: Исполнительские комментарии. / Сост. ред., автор статьи Д. Благой. – М.: Музыка, 1966.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Маргулис В. Об интерпретации фортепианных произведений Бетховена. – М.: Музыка, 1991.

Меркулов А. Редакции клавирных сочинений Гайдна и Моцарта и проблемы стиля интерпретации // Музыкальное исполнительство и педагогика: Сб. статей. – М., 1991.

Фейнберг С. Пианизм как искусство. – М.: Музыка, 1969.

Холопова В. Музыкальный ритм. – М.: Музыка, 1980.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Аудіозаписи:

В. Моцарт Соната Мі бемоль мажор. К. 283 у виконанні М. Переса.

Й. Гайдн Соната Фа мажор у виконанні С. Ріхтера.

Л. Бетховен Соната тв. 10 № 3 у виконанні С. Ріхтера.

Соната тв. 110 у виконанні А. Шнабеля.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 17. Художній зміст музики композиторів-романтиків.

Культура епохи романтизму. Різноманітність, складність, тонкість і піднесеність емоцій, численні приклади звукообразальності в роман-

тичній музиці. Посилення впливу поезії, літератури, живопису, скульптури на музику романтиків. Зв'язок символики з програмою. Види і жанри програмної музики. Нові форми, нова фактура, піаністичні прийоми, нові функції педалі.

Рекомендована література:

Кандинский-Рыбников А. Эпоха романтического пианизма и современное исполнительское искусство// Музыкальное исполнительство и педагогика: Сб. статей/ сост. Т. Гайдамович. – М.: Музыка, 1991.

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Коган Г. Вопросы пианизма. – М.: Советский композитор, 1968.

Корто А. О фортепианном искусстве/ Сост., перевод, ред. К. Аджемова. – М.: Музыка, 1965.

Малиновская А. Фортепианно-исполнительское интонирование: проблемы художественного интонирования на фортепиано и анализ их разработки в методико-теоретической литературе ХVI-ХХ веков. Очерки. – М.: Музыка, 1990.

Маркус С. История музыкальной эстетики. Том II: Романтизм и борьба эстетических направлений. – М.: Музыка, 1968.

Мишельштейн Я. Очерки о Шопене. – М.: Музыка 1987.

Музыка Австрии и Германии. – Кн. первая/ Под общ. ред. Т. Цытович. – М.: Музыка, 1975. Кн. вторая. – М.: Музыка, 1990.

Фридерик Шопен: Сб. статей/ Ред.-упорядник Ярема Якубяк. – Львів, Сполом, 2000.

Ференц Ліст та піаністична культура ХХ століття: Сб. статей та матеріалів АППУ. Вип. 4/ Ред.-упорядник Н. Казимірова. – Кіровоград, 1999.

Шуман Роберт. О музыке и музыкантах: Сб. статей в двух томах/ Сост. Д. Житомирский. – М.: Музыка, 1975, 1978, 1979.

Царёва Е. Йоганнес Брамс. – М.: Москва, 1986.

Аудіозаписи:

Ф. Шопен. Мазурка фа дієз мінор. Тв. 59 № 3 у виконанні М. Лонг, Г. Нейгауза.

Ф. Ліст. Мефісто-вальс у виконанні В. Ашхеназі, М. Плетньова.

К.В. Вебер. Близкуче рондо у виконанні Р. Пюньо, Г. Гінзбурга.
Й. Брамс. Інтермеццо Ля мажор, тв. 118 № 2 у виконанні Г. Нейгауза, І. Погореліча.

Р. Шуман. Карнавал у виконанні С. Коста, А. Бенедетті-Мікеладжелі.
Ф. Шуберт. Соната Сі бемоль мажор у виконанні М. Юдіної.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 18. Художній зміст музики російських композиторів ХІХ століття.

Фортепіанна спадщина П.І. Чайковського.

Твори Петербурзьких композиторів Мілія Балакірева та Модеста Мусоргського.

Рекомендована література:

Алексеев А. Русская фортепианная музыка. Конец ХІХ – начало ХХ века. – М.: Наука, 1969.

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Николаев А. Фортепианное наследие Чайковского. – М.: Гос. муз. издат., 1949.

Смирнов М. Фортепианные произведения композиторов «Могучей кучки». – М.: Музыка, 1971.

Юдина М. Мусоргский Модест Петрович. «Картинки с выставки»/ / Мария Вениаминовна Юдина: Статьи. Воспоминания. Материалы. – М.: Советский композитор, 1978.

Аудіозаписи:

П. Чайковський. «Осіньна пісня», «На трійці» («Пори року») у виконанні К. Ігумнова, М. Плетньова, С. Рахманінова.

М. Мусоргський. «Картинки с выставки» у виконанні С. Ріхтера, М. Юдіної

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 19. Художній зміст музики композиторів ХХ ст.

Творчість К. Дебюссі та М. Равеля – характерний вияв імпресіонізму. Творча діяльність С. Рахманінова, композитора і піаніста, завершує романтичний стиль і започатковує ряд нових рис мистецтв ХХ століття.

Твори О. Скребіна зрілого та пізнього періоду – характерний вияв російського символізму.

Особливості фортепіанних творів С. Прокоф'єва.

Традиції і новаторство Д. Шостаковича.

Рекомендована література:

Алексеев А. С.В. Рахманинов. Жизнь и творческая деятельность. – М., 1954.

Алексеев А. Русская фортепианная музыка. Конец XIX – начало XX века. – М.: Наука, 1969.

Алексеев А. Творчество музыканта-исполнителя: на материале интерпретаций выдающихся пианистов прошлого и настоящего. – М.: Музыка, 1991.

Гаккель Л. Фортепианная музыка XX века. – М.-Л.: Советский композитор, 1976.

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Курковський Г. Традиції виконання фортепіанних творів

О. Скребіна//Питання фортепіанного виконавства. – К.: Музична Україна, 1983.

Лонг М. За роялем с Дебюсси. – М.: Советский композитор, 1985.

Нельсон В. Фортепианное творчество Д. Шостаковича. – Советский композитор, 1971.

Аудіозаписи:

К. Дебюссі. Перервана серенада у виконанні Г. Нейгауза, А. Бенедетті-Мікеланджелі.

М. Равель. Гра води у виконанні А. Корто, В. Гізекінга.

С. Рахманінов. III концерт для фортепіано з оркестром у виконанні автора (I ч.), В. Горовіца, В. Кліберна.

О. Скребін. Поема тв. 32 № 1 Фа дієз мажор у виконанні автора, О. Бекман-Щербина, В. Софроніцького.

С. Прокоф'єв. Сарказми тв. 17 № 1, 2, скерцо тв. 12 у виконанні автора.

Д. Шостакович. 24 прелюдії і фуги тв. 87 у виконанні С. Ріхтера, Т. Ніколаєвої.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 20. Фортепіанна музика ХХ століття в стилевих зв'язках.

Школа музичної мови ХХ століття. Б. Барток. «Мікрокосмос».

Експресіонізм. Серійна техніка. А. Шенберг. «6 маленьких п'єс» тв. 19.

Сонористика. Дж. Коуел. «Еолова арфа»; Дж. Кейдж. «Вакханалія»; О. Месіан. «Екзотичні птахи».

Неостилістика. Полістилістика. Постмодернізм. В. Сільвестров. «Музика в старовинному стилі»; кич-музика; А. Шнітке. Соната для скрипки і фортепіано.

Алеаторика. Геппенінг. Мінімалізм. Дж. Кейдж. «Очікування»; Я. Верещакін. «Musica rustica».

Рекомендована література:

Гаккель Л. «Мікрокосмос Бартока»// Вопросы фортепианной педагогики. Вып. 4. – М.: Музыка, 1976.

Гаккель Л. Фортепианная музыка XX века. Советский композитор, 1976.

Екимовский О. Оливье Мессіан. – М.: Советский композитор, 1987.

Крженек Е. Лекції з 12-тонового контрапункту// Українське музикознавство. Вип. 4. – К.: Музична Україна, 1969.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Холопова В., Чигарьова Е. Альфред Шнітке. – М.: Советский композитор, 1990.

Чинаев В. «Открытое» сочинение и исполнитель// Музыкальное исполнительство и педагогика. – М.: Музыка, 1991.

Аудіозаписи:

- Б. Барток. «Мікрокосмос» у виконанні Е. Суліковски (6 танців).
О. Месіан. «Екзотичні птахи» у виконанні П. Мещанінова.
А. Шенберг. «6 маленьких п'ес» тв. 19 у виконанні О. Любимова.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою. Слухання музики.

Тема 21. Художній зміст музики в творчості виконавця. Різноманітні інтерпретації музичного твору.

З історії музичної інтерпретації. Різниця понять: «виконання», «інтерпретація».

Варіативність інтерпретації художнього твору.

Індивідуальна варіативність виконавця.

Порівняльна характеристика виконань:

- Й.С. Бах. Гольдберг – варіації у виконанні В. Ландовської (клавесин), Г. Гульда (фортепіано).

- П. Чайковський. «Осінь пісня», «На трійці» («Пори року») у виконанні: К. Ігумнова, М. Плетньова, С. Рахманінова.

Рекомендована література:

Алексеев А. Творчество музыканта-исполнителя: на материале интерпретаций выдающихся пианистов прошлого и настоящего. – М.: Музыка, 1991.

Алексеев А. Русские пианисты. – М.-Л.: Гос. муз. издат., 1948.

Корыхалова Н. Интерпретация музыки. – Л.: Музыка, 1979.

Малиновская А. Фортепианно-исполнительское интонирование: проблемы художественного интонирования на фортепиано и анализ их разработки в методико-теоретической литературе XVI-XX веков. Очерки. – М.: Музыка, 1990.

Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.

Семинар (співбесіда з пройдених питань).

Особливості змісту музики різних стилів.

Музичний зміст в творчості виконавця: створення музичної інтерпретації.

Розділ IV

Фортепіанна педагогіка: історія і сучасність

Тема 22. Педагогічні концепції XVI-XVIII ст.

Значення педагогічного досвіду майстрів клавирного мистецтва, їх вимоги до виконавця, різні погляди на розвиток музичних здібностей:

- трактат Ф. Куперена «Мистецтво гри на клавесині»;
- трактат Ж.-Ф. Рамо «Метода пальцевої гри»;
- К.Ф.Е. Бах «Досвід про істинне мистецтво гри на клавирі».

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Алексеев А. Из истории фортепианной педагогики. Хрестоматия. – К.: Музична Україна, 1974.

Зейфас Н. Заметки об эстетике западноевропейского барокко. – М.: Советская музыка, 1975. Вып. 3.

Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавирно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.

Курковський Г. Про виконання фортепіанної музики французьких клавесиністів// Питання фортепіанного виконавства. – К.: Музична Україна, 1983.

Ландовска В. О музыке. – М.: Радуга, 1991.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою.

Тема 23. Педагогічні концепції першої половини XIX ст.

Передумови виникнення «блискучого стилю» у виконавстві та механічного напрямку в педагогіці.

Педагогічні принципи Лондонської фортепіанної школи.

Педагогічні принципи Віденської фортепіанної школи.

Салонно-віртуозний напрям у фортепіанному мистецтві першої половини XIX століття. Французька піаністична школа.

Передові погляди Л.В. Бетховена на виконавство і педагогіку.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Лонг М. Французская школа фортепиано// Выдающиеся пианисты-педагоги о фортепианном искусстве/ сост. С. Хентова. – М.-Л., 1966.

Терентьева Н. Карл Черни и его этюды. – М.: Музыка, 1978.

Фишман Н. Бетховен о фортепианном исполнительстве// Вопросы фортепианной педагогики. Вып. 1/ ред.-сост. В. Натансон – М.: Музыка, 1963.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою.

Тема 24. Педагогічна діяльність композиторів-романтиків.

«Домашні й життєві правила для музикантів» – маніфест музичної педагогіки Р. Шумана.

Особливості педагогічної методики Ф. Шопена.

Роль Ф. Ліста у становленні фортепіанної педагогіки епохи романтизму.

Рекомендована література:

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Мильштейн Я. Очерки о Шопене. – М.: Музыка, 1987.

Меркулов А. О некоторых педагогических советах Ф. Листа// Вопросы музыкальной педагогики. Вып. 5/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1984.

Натансон В. Шуман – педагог. – М.: Музыка, 1973.

Николаев В. Шопен – педагог. – М.: Музыка, 1980.

Фейнберг С. Пианизм как искусство. – М.: Музыка, 1969.

Шуман Роберт. О музыке и музыкантах: Сб. статей в двух томах./ Сост. Д. Житомирский. – М.: Музыка, 1975, 1978, 1979.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою.

Тема 25. Російська фортепіанна школа ХІХ ст.

Система музичної освіти в Росії.

Розквіт Російської національної фортепіанної школи:

– Петербурзька фортепіанна школа. Діяльність А. Рубінштейна. Передові методи навчання Т. Лешетицького, А Єсіпової. Передові принципи Ф. Blumenфельда.

– Московська фортепіанна школа. Діяльність М. Рубінштейна. Видатні педагоги: В. Сафонов, Н. Зверев, О. Гнесіна. М. Метнер – естетика, виконавська діяльність, педагогічне мистецтво.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Алексеев А. Русские пианисты. – М.-Л.: Гос. муз. издат., 1948.

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Натансон В. Прошлое русского пианизма (XVIII – нач. XIX вв). – М.: Музыка, 1960.

Нейман В. Из истории русского музыкального образования// Вопросы фортепианной педагогики. Вып. 3/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1971.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою.

Тема 26. Розвиток української фортепіанної школи у ХІХ ст.

Від аматорства до професіоналізму.

Система музичної освіти в Україні.

Формування фортепіанної культури у Східній Україні.

Фортепіанна культура ХІХ ст. в Західній Україні.

Педагогічна діяльність М.В. Лисенка.

Рекомендована література:

Алексеев А. Русские пианисты. – М.-Л.: Гос. муз. издат., 1948.

Дагилайская Э. Из пришлого фортепианного исполнительства и фортепианной педагогики в Одессе.// Мастерство музыканта-исполнителя. Вып. 2. – М.: Советский композитор, 1976.

Дремлюга М. Українська фортепіанна музика (Дожовтневий період). – К.: Держ. видав. образотв. мистецтва і муз. літератури УРСР, 1958.

Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. – Тернопіль: СМП «Астон», 2001.

Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури XIX-XX ст. – Тернопіль: СМП «Астон», 2000.

Коренюк О. Педагогічні принципи М.В. Лисенка// Українське музикознавство. Вип. 4. – К.: Музична Україна, 1969.

Шамаєва К. Музична освіта в Україні в першій половині XIX ст. – К., 1996.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою.

Тема 27. Фортепіанна педагогіка XIX-XX ст.

Причини появи академічного напрямку у фортепіанній педагогіці в другій половині XIX ст. Його представники: К. Ріман, В. Келлер, Г. Рейнеке, Т. Куллак.

Позитивні і негативні сторони анатомо-фізіологічного напрямку у фортепіанній педагогіці початку XX ст. Його представники: Л. Демпе, Р. Брейтгаупт.

Прогресивний напрямок у педагогіці Ф. Бузоні – психотехнічний, що сприяв вихованню так званої «розумової техніки». Основні принципи: провідна роль свідомості, перевага розуму в роботі, раціоналізм.

Послідовники Ф. Бузоні – Й. Гофман та К. Мартінсен, їх діяльність.

Рекомендована література:

Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.

Бузоні Ф. О пианистическом мастерстве.// Исполнительское искусство зарубежных стран. Вып. 1. – М.: Музыка, 1962.

Гофман Й. Фортепианная игра /Воспоминания, статьи и примечания Г. Когана. – М.: Гос. муз. издат., 1961.

Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.

Курковський Г. Спадщина Ф. Бузоні. / Питання фортепіанного виконавства. – К.: Музична Україна, 1983.

Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника на основе звукотворческой воли. – М.: Музыка, 1966.

Самостійні завдання: ознайомлення з рекомендованою літературою.

Тема 28. Педагогіка XX ст.

Система ритмічного виховання «Шульверк» Карла Орфа, засновника загальноестетичного виховання дітей.

Система «творчого виховання» Л. Баренбойма як основа професійного навчання.

Видатні представники Львівської, Київської, Одеської, Харківської шкіл та їх внесок у скарбницю вітчизняної педагогіки.

Рекомендована література:

Баренбойм Л. За полвека (Очерки, статьи, материалы). – Л.: Советский композитор, 1989.

Баренбойм Л. Путь к музицированию. – М.-Л.: Советский композитор, 1979.

Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. – Тернопіль: СМП «Астон», 2001.

Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури XIX-XX ст. – Тернопіль: СМП «Астон», 2000.

Леонтьева О. Карл Орф. – М.: Музыка, 1984.

Музична Харківщина: Зб. наукових праць ХІМ, упор. П. Калашник, Н. Очеретовська. – Харків, 1992.

Нейгауз Г. К чему я стремился как музыкант-педагог/ Размышления, воспоминания, избранные статьи. – М.: Советский композитор, 1983.

Хурсина Ж. Выдающиеся педагоги-пианисты Киевской консерватории. – К.: Музична Україна, 1990.

Семинар (співбесіда з пройдених питань).

Актуальність передових педагогічних концепцій XVI-XIX століть.

Підсумкове заняття.

Рівні навчальних досягнень		За 5-ти бальною шкалою	За 12-ти бальною шкалою	Критерії оцінювання навчально-пізнавальних досягнень студентів
1		2	3	4
початковий	«незадовільно»	2-	1	Студент не має уявлення про предмет.
		2	2	Студент не розуміє основних питань програми, не може висловити свою думку.
		2+	3	Студент знає незначну частину навчального матеріалу, має уривчасті уявлення про предмет.
середній	«задовільно»	3-	4	Студент знає менш як половину навчального матеріалу, може дати відповідь з кількох простих речень, позаурочні завдання не виконує.
		3	5	Студент має початковий рівень знань з предмета, відповідає примітивно, спрощеною мовою; вибірково виконує позаурочні завдання.
		3+	6	Студент знає оглядово навчальний матеріал, здатний стисло дати визначення основних понять з предмета; позаурочні завдання виконує недбало.
достатній	«добре»	4-	7	Студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, відповідає правильно, але недостатньо послідовно; формально виконує позаурочні завдання.
		4	8	Студент розуміє основні проблеми, правильно використовує термінологію, але у відповіді робить окремі помилки, які виправляє за допомогою викладача; систематично виконує позаурочні завдання.
		4+	9	Студент має досить повні знання, вільно володіє професійною мовою, вміє аналізувати і робить висновки, але відповідає з деякими неточностями; старанно виконує позаурочні завдання.
високий	«відмінно»	5-	10	Студент вільно володіє матеріалом, має власну точку зору, вміє аналізувати та систематизувати інформацію, користуватись ілюстративним матеріалом; якісно виконує позаурочні завдання.
		5	11	Студент здатний використовувати глибокі знання, вирішує творчі завдання, має аргументовану точку зору на суттєві проблеми; відмінно виконує всі позаурочні завдання.
		5+	12	Студент виявляє міцні і глибокі знання, досвідченість в галузі вивчення рекомендованої літератури, володіє інформацією про сучасну літературу, підкріплює відповіді наочним матеріалом, показом на інструменті; творчо виконує позаурочні завдання.

Бібліографія

1. Алексеев А. Из истории фортепианной педагогики. Хрестоматия. – К.: Музична Україна, 1974.
2. Алексеев А. История фортепианного искусства: Учебник. – М.: Музыка, 1988.
3. Алексеев А. Творчество музыканта-исполнителя: на материале интерпретаций выдающихся пианистов прошлого и настоящего. – М.: Музыка, 1991.
4. Алексеев А. Русские пианисты. – М.-Л.: Гос. муз. издат., 1948.
5. Анфилов Т. Физика и музыка. – М., 1962.
6. Бадура-Скода Е., П. Интерпретация Моцарта. – М.: Музыка, 1972.
7. Баренбойм Л. За полвека. (Очерки, статьи, материалы). – Л.: Советский композитор, 1989.
8. Баренбойм Л. Путь к музицированию. – М.-Л.: Советский композитор, 1979.
9. Браудо И. Артикуляция. – Л.: Музыка, 1973.
10. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. – М.-Л.: Музыка, 1965.
11. Браудо И. Об органной и клавирной музыке. – Л.: Музыка, 1976.
12. Булучевский Ю., Фомин В. Старинная музыка: словарь-справочник. – Л.: Музыка, 1974.
13. Вопросы музыкальной педагогики. Вып. 1/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1979.
14. Вопросы музыкальной педагогики. Вып. 5/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1984.
15. Вопросы фортепианной педагогики. Вып. 1/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1963.
16. Вопросы фортепианной педагогики. Вып. 3/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1971.
17. Вопросы фортепианной педагогики. Вып. 4/ ред.-сост. В. Натансон. – М.: Музыка, 1976.
18. Выдающиеся пианисты-педагоги о фортепианном искусстве/ Сост. С. Хентова. – М., 1966.
19. Гаккель Л. Фортепианная музыка XX века. – М.-Л.: Советский композитор, 1976.
20. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. – Л.: Музыка, 1985.
21. Гольденвейзер А. Тридцать две сонаты Бетховена: исполнительские комментарии. – М.: Музыка, 1966.
22. Грум-Гржимайло Т. Музыкальное исполнительство. – М.: Знание, 1984.
23. Дремлюга М. Українська фортепіанна музика (Дожовтневий період). – К.: Держ. видав. образотв. мистецтва і муз. літератури УРСР, 1958.
24. Друскин М. Клавирная музыка. – Л.: Гос. муз. издат., 1960.
25. Екимовский О. Оливье Мессиаи. – М.: Советский композитор, 1987.
26. Зимин П. История фортепиано и его предшественников. – М.: Музыка, 1968.

27. Из истории зарубежной музыки: Сб. статей/ сост. Р. Ширинян. Вып. 4. – М.: Музыка, 1980.
28. Исполнительское искусство зарубежных стран. Вып. 1. – М.: Музыка, 1962.
29. Історія української музики. Том I. – К.: Наукова думка, 1989.
30. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2006.
31. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: Навч. посібник. – Тернопіль: СМП «Астон», 1998.
32. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. – Тернопіль: СМП «Астон», 2001.
33. Кирнарская Д. Музыкальные способности. – М.: Таланты ХХІ века, 2004.
34. Кияновська А. Сильова еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХ ст. – Тернопіль: СМП «Астон», 2000.
35. Коган Г. Вопросы пианизма. – М.: Советский композитор, 1968.
36. Копчевский Н. Клавирная музыка: Вопросы исполнения. – М.: Музыка, 1986.
37. Корыхалова Н. За вторым роялем. – СПб.: Композитор, 2000.
38. Корыхалова Н. Интерпретация музыки. – Л.: Музыка, 1979.
39. Корто А. О фортепианном искусстве / Сост.-ред. К. Аджемова. – М.: Музыка, 1965.
40. Курковський Г. Микола Віталійович Лисенко – піаніст-виконавець. – К.: Музична Україна, 1973.
41. Курковський Г. Питання фортепіанного виконавства: Зб. статей. – К.: Музична Україна, 1983.
42. Ландовска В. О музыке. – М.: Радуга, 1999.
43. Леонтьева О. Карл Орф. – М.: Музыка, 1984.
44. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года. – Том 2: ХVIII век – 2-е, переработ. изд. – М.: Музыка, 1982.
45. Малиновская А. Фортепианно-исполнительское интонирование: Проблемы художественного интонирования на фортепиано и анализ их разработки в методико-теоретической литературе ХVI-ХХ веков. Очерки. – М.: Музыка, 1990.
46. Маргулис В. Об интерпретации фортепианных произведений Бетховена. – М.: Музыка, 1991.
47. Маркус С. История музыкальной эстетики. Том II: Романтизм и борьба эстетических направлений. – М.: Музыка, 1968.
48. Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника на основе звукотворческой воли. – М.: Музыка, 1966.
49. Мастерство музыканта-исполнителя. Вып. 2. – М.: Советский композитор, 1976.
50. Мильштейн Я. Очерки о Шопене. – М.: Музыка, 1987.
51. Мильштейн Я. Хорошо темперированный клавир Й.С. Баха и особенности его исполнения. – М.: Музыка, 1967.
52. Музыка Австрии и Германии. – Кн. первая/ Под общ. ред. Т. Цытович. – М.: Музыка, 1975. Кн. вторая. – М.: Музыка, 1990.

53. Музыкальное исполнительство и педагогика: Сб. статей/ сост. Т. Гайдмович. – М.: Музыка, 1991.
54. Музична Харківщина: Зб. наукових праць ХІМ, упоряд. П. Калашник, Н. Очеретовська. – Харків, 1992.
55. Натансон В. Шуман – педагог. – М.: Музыка, 1973.
56. Нейгауз Г. Размышления, воспоминания, избранные статьи. – М.: Советский композитор, 1983.
57. Николаев В. Шопен – педагог. – М.: Музыка, 1980.
58. Носина В. Символика музыки Й.С. Баха. – Тамбов, 1992.
59. Павлій Г. Виразові відмінності між гомофонією та поліфонією (теорія та виконавство). – Львів, 1995.
60. Пианисты рассказывают. Вып. 1. – М.: Музыка, 1990.
61. Ройзман А. Произведения Г.Ф. Генделя для клавира//Г.Ф. Гендель. Избранные клавирные произведения. – М., 1959.
62. Рыцарева М. Композитор Д. Бортнянский: жизнь и творчество. – М.: Музыка, 1979.
63. Терентьева Н. Карл Черни и его этюды. – Л.: Музыка, 1978.
64. Українська фортепіанна музика та виконавство. – Львів, 1994.
65. Українське музикознавство. Вип. 2. – К.: Музична Україна, 1967.
66. Українське музикознавство. Вип. 4. – К.: Музична Україна, 1969.
67. Українське музикознавство. Вип. 6. – К.: Музична Україна, 1971.
68. Фадини Э. Вступительная статья к 1 вып. сонат Д. Скарлатти. – М.: Музыка, 1985.
69. Фейнберг С. Пианизм как искусство. – М.: Музыка, 1969.
70. Ференц Ліст та піаністична культура ХХ століття: Зб. статей та матеріалів АППУ. Вип. 4/ ред.-упорядник Н. Казимірова. – Кіровоград, 1999.
71. Фридерик Шопен: Зб. статей/ ред.-упорядник Ярема Якуб'як. – Львів, Споллом, 2000.
72. Холопова В. Музыка как вид искусства. – СПб.: Лань, 2000.
73. Холопова В. Музыкальный ритм. – М.: Музыка, 1980.
74. Холопова В. Музыкальное содержание. – М.: Научно-методический центр по художественному образованию, 2005.
75. Холопова В., Чигарёва Е. Альфред Шнитке. – М.: Советский композитор, 1990.
76. Хурсина Ж. Выдающиеся педагоги-пианисты Киевской консерватории. – К.: Музична Україна, 1990.
77. Царёва Е. Йогоннес Брамс. – М.: Москва, 1986.
78. Шамаева К. Музична освіта в Україні в першій половині ХІХ століття. – К., 1996.
79. Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах. – М.: Музыка, 1965.
80. Шуман Роберт. О музыке и музыкантах: Сб. статей в двух томах / сост. Д. Житомирский. – М.: Музыка, 1975.

Навчальне видання

ЧОРНОБАЙ Мирослава Юріївна

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Програма для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I-II рівнів акредитації

Спеціальність
«Музичне мистецтво»

Спеціалізація
«Фортепіано»

Технічний редактор
Олег БОРИЛЮК

Набір тексту
Тетяна КОНОНЧУК

Зд. до наб. 20.02.2012.
Підп. до др. 20.10.2012.
Формат 60x84 ¹/₁₆
Папір офісний.
Друк цифровий.
Гарнітура Мусл.
Умовн. др. арк 2,0.
Тираж 50 прим.

Видавець О. Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
пр. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
тел. 0-362-24-45-09; 0-67-36-40-727;
olegzen@ukr.net